

Asia: VN/24846/2023

Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotinen suunnitelma

Yleiset kysymykset

Onko suunnitelmassa ja sen linjauksissa tunnistettu olennaiset asiat?

Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisessa suunnitelmassa on monia kannatettavia linjauksia. Rahoituksen lisäämisessä on tärkeää huomioida niin perustutkimus kuin soveltava tutkimus sekä innovaatioyhteistyön mahdollisuuksien tukeminen.

Suomessa TKI-rahoitus suhteessa BKT:een on reaalisesti edelleen 11 prosenttia alemmalla tasolla kuin reilu kymmenen vuotta aikaisemmin. Siksi aktiivisia toimenpiteitä tarvitaan. Uudenmaan liitto pitääkin hyvänä, ettei hallitus kehysriihessä 2024 julkisen talouden suunnitelman tarkastelussa leikannut tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanostuksista (TKI). TKI-investoinnit nostavat tuottavuutta, mikä taas on kasvun edellytys. Valtion TKI-suunnitelman toteuttamiseksi tulee sille jatkossakin osoittaa tarvittavat määrärahat.

Uudenmaan alueella tehtävillä lisätoimenpiteillä on suuri merkitys hallituksen TKI-tavoitteen saavuttamisen näkökulmasta, sillä 50 % Suomen T&K-menoista kohdistuu alueelle. Arvioiden mukaan tavoitteen saavuttaminen edellyttää Uudenmaan TKI-intensiteetin nousemista nykyisestä 3,8 prosentista 5–6 prosenttiin.

Uusimaa on TKI-intensiteetissä jäljessä useita verrokkialueitaan (esim. Tukholman seutu ja Kööpenhaminan seutu), vaikka pärjääkin kohtalaisen hyvin suhteessa EU:n keskiarvoon. Jotta Suomen tärkein TKI-keskittymä pysyy kansainvälisessä kilpailussa mukana, on huolehdittava siitä, että alueen innovaatioympäristö on entistä houkuttelevampi kohde sekä kotimaisille että kansainvälisille TKI-investoinneille ja tutkijoille. On myös tutkimukseen perustuvaa näyttöä siitä, että TKI-toiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta panostuksia kannattaa suunnata jo olemassa olevien innovaatio- ja tutkimusverkostojen tukemiseen (ns. kasautumisedut).

Miten suunnitelma vaikuttaa sektorinne ja/tai organisaationne toimintaan?

Maakuntien liitot ovat keskeisiä toimijoita kansallisessa innovaatiojärjestelmässä, koska liitoille on osoitettu alueellisen innovaatiostrategian laatimistyö (eli älykkään erikoistumisen strategian laatiminen) sekä rakennerahasto-tehtäviä. Myös kansallisella AKKE-rahoituksella on edistetty monipuolisesti alueen toimijoiden innovaatiotoimintaa ja kansainvälistä verkottumista.

Nykyisessä tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisessa suunnitelmassa ei kuitenkaan mainita maakuntien liittoja lainkaan. Valtion olisi tärkeää tunnistaa maakuntaliittojen rooli Suomen innovaatioekosysteemeissä sekä tiivistää yhteistyötä maakuntaliittojen kanssa. Esimerkkiä voitaisiin ottaa Ruotsista, missä valtio koordinoi älykkään erikoistumisen strategioiden välistä yhteistyötä ja toimeenpanoa.

Huomiot suunnitelman linjauksiin

Yhteistyö on Suomen T&K-toiminnan vahvuus

Paikallisia ja alueellisia, kansainvälisesti merkittäviä innovaatioekosysteemejä ja näissä tapahtuvaa yhteistyötä vahvistamalla saamme tutkimus- ja innovaatiotyöstä enemmän vaikuttavuutta. Yhteistyössä tapahtuva kehitys- ja kokeilualustatoiminta tarvitsee riittävän rahoituksen. Uudenlaista yhteistyötä mahdollistavan maailmanluokan tutkimus- ja teknologiainfran aikaansaaminen ja ylläpitäminen edellyttävät riittäviä julkisia panostuksia. Nämä ovatkin kannatettavia linjauksia suunnitelmassa.

Yhteistyön tukemiseksi tulee myös alueelliset innovaatio- ja teknologiapolitiikan välineet, kuten maakuntien älykkään erikoistumisen strategiat ja niiden ympärille syntyneet verkostot, ottaa entistä paremmin käyttöön. Alueelliseen yhteistyöhön panostaminen voi parhaassa tapauksessa tukea kansainvälisesti merkittävien ekosysteemien ja kehittämisympäristöjen muodostumista Suomeen.

Yritysten kunnianhimoisen T&K-toiminnan lisääntyminen vauhdittaa talouskasvua

- **Yritysten T&K-investoinnit kasvuun**
- **Uusia yrityksiä T&K-toimintaan**

Yritysten T&K-investoinnit kasvuun

Myös yritysten T&K-investointien lisäämistä kannattaa suunnata ekosysteemien kautta sekä yhteistyöhön kannustaen.

Yritysten kannustaminen kansainvälisiin hankkeisiin on tärkeä osa TKI-tavoitteen saavuttamista. Yritykset kuitenkin tarvitsevat tukipalveluita EU-rahoituksen hakuprosessiin. Hakuprosessiin väistämättä liittyvän riskin pienentäminen kasvattaa yritysten kiinnostusta lähteä yrittämään.

Uusia yrityksiä T&K-toimintaan

Kansainvälisesti kiinnostavat huippukeskittymät, joista useat sijaitsevat Uudellamaalla, houkuttelevat uusia yrityksiä T&K-toimintaan. Siksi näihin kannattaa panostaa. Toisaalta esimerkiksi ELY-rahoituksen avulla voidaan auttaa pk-yrityksiä mukaan alueellisiin innovaatioekosysteemeihin.

T&K-osaaminen lisääntyy ja T&K-osaajien määrä kasvaa julkisella ja yksityisellä sektorilla tuottavuuskasvun tueksi

- **Uutta tietoa tuottava T&K-toiminta**
- **Tutkijanurat vahvistuvat julkisella ja yksityisellä sektorilla**

Uutta tietoa tuottava T&K-toiminta

TKI-toiminta vaatii tuekseen myös panostuksia koulutukseen ja osaamiseen. Osaajien saatavuus on muodostunut merkittäväksi alueen TKI-toiminnan ja vihreää siirtymää edistävän kasvun esteeksi erityisesti yrityssektorilla.

Tutkijakoulutuspilotti on tärkeä toimenpide, mutta se tulisi vakinaistaa.

Osaamista ja koulutusta on vahvistettava myös muutoin. Koko Etelä-Suomi kärsii jatkuvasti osaajapulasta ja erilaisten selvitysten mukaan osaajapula on jo esteenä T&K-investointien toteutumiselle. Kotimaisten osaajien varmistamisen lisäksi tarvitaan osaamisperäisen maahanmuuton lisäämistä.

Suomeen tarvitaan myös parlamentaarinen sitoumus koko koulutusketjun vahvistamisesta, varhaiskasvatuksesta peruskouluun sekä toisesta asteesta jatko-opintoihin, osaamisen jatkuvaa kehittämistä unohtamatta. Tähän tarvitaan kansallisesti merkittäviä rahallisia panostuksia.

Tutkijanurat vahvistuvat julkisella ja yksityisellä sektorilla

Tätä tavoitetta kannatamme lämpimästi.

Korkeatasoiset tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurit lisäävät Suomen houkuttelevuutta

- **Strategisia vahvuusaloja tukevat infrastruktuurit**
- **Suurteholaskennan kapasiteetin päivittäminen**

Strategisia vahvuusaloja tukevat infrastruktuurit

Kuten koko Suomen, myös Uudenmaan TKI-infrastruktuurin kilpailukyvyyn, relevanssin ja ylläpidon varmistaminen on liiaksi lyhytjänteisen hankerahoituksen varassa. Tämä vaikeuttaa kansainvälisesti vetovoimaisen TKI-infran rakentamista sekä pk-yritysten kykyä sitoutua ja hyödyntää TKI-infraa.

Kansallisten, strategisten kärkien mukaisten huippukeskittymien ja yhteiseen käyttöön soveltuvan TKI-infran kehittäminen tulee varmistaa riittävällä, pitkäjänteisellä rahoituksella. Tämän suunnitelmalliseksi toteutumiseksi maakunnat ovat valmiita laatimaan yhteistyössä valtion kanssa eteläisen Suomen alueen kattavan, resursoidun TKI-strategian.

Suurteholaskennan kapasiteetin päivittäminen

Kannatamme tavoitetta.

Kansainvälinen yhteistyö ja kansainvälisen T&K-rahoituksen hyödyntäminen lisääntyvät

- **EU:n T&K-yhteistyö**
- **Muu kansainvälinen T&K-yhteistyö**

EU:n T&K-yhteistyö

Uusimaa on menestynyt erityisesti Horisontti Eurooppa-rahoituksessa kansainvälisesti vertailtuna hyvin. EU-rahoituksen merkitys on viime vuosina kasvanut sekä yritysten että erityisesti korkeakoulujen TKI-toiminnassa. Samalla Horisontti Eurooppa -rahoituksen kotiutus on keskittynyt varsin kapeaan joukkoon toimijoita. Esimerkiksi Uudellamaalla n. 500 miljoonasta ohjelman kautta kotiutetusta eurosta 68 prosenttia kohdentuu kolmelle suurimmalle EU-rahoituksen hakijalle: VTT:lle, Helsingin yliopistolle ja Aalto-yliopistolle.

EU-rahoituksen paremmassa hyödyntämisessä on merkittävä rooli sekä nykyisillä vahvoilla kilpaillun EU-rahoituksen kotiuttajilla että uusien toimijoiden mukaan kannustamisella (hakupaine). Toisaalta suomalaisten EU-hakemusten laatua on nostettava panostamalla systemaattisesti hankevalmistelun osaamiseen (hakemusten laatu) ja hankevalmistelun tukeen.

Uudenmaan alueen TKI-toimijoille tehdyn kyselyn (syksy 2023) mukaan (Uudenmaan TKI-tiekartta) organisaatioilla on selkeä tarve monipuolisille ja kohdennetuille tukipalveluille EU-rahoitusta koskien. Kyselyyn vastanneista korkeakouluista ja tutkimuslaitoksista 62 % kertoi, että hankevalmistelurahoitus saisi ne lisäämään EU-hankkeiden hakemista. Kyselyyn vastanneista yrityksistä 57 % toivoi rahoitusta hankevalmisteluun, muun muassa siksi, että tuki kannustaa ja vähentää sekä koettua että todellista epäonnistumisen riskiä.

Kyselyssä nousi esiin myös se, että Business Finlandin hankevalmistelutuki ei riitä tai tavoita laajempaa hakijapotentialia. Organisaatioiden toiveena oli erityisesti kasvattaa kyvykkyyksiä hankerahoituksen hankkimiseen, saada tukea hankevalmisteluun sekä vahvistaa verkostoitumista EU:n TKI-toiminnassa. Kyselyn mukaan tukipalveluiden rooli on keskeinen, sillä ne ovat avainasemassa sopivien rahoitushakujen tunnistamisessa, hankehakemusten laatimisessa ja hankkeiden hallinnoimisessa.

Toinen tärkeä teema EU-tasoisien TKI-toiminnan lisäämiseksi on kansallinen vastinrahoitus. On hienoa, että vuoden 2024 budjettiin vastinrahoitusta kasvatettiin. Olisi tärkeää kasvattaa instrumentin kokoa lisää ja samalla laajentaa sitä niin, että myös kehittämissyhtiöt, muut TKI-toimijat, kunnat, kaupungit ja maakunnat voisivat hyödyntää sitä EU-hankkeiden vastinrahoitukseksi. Tulevaisuudessa tämän instrumentin olisi hyvä myös soveltuvin osin sopia innovaatorahoituksen alaisiin ohjelmiin (esim. Innovaatiolaaksot -haku).

Valtioneuvoston tulisi tehdä kaikkensa, että EU:n seuraavalla puiteohjelmakaudella panostetaan kilpailulliseen tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitukseen. Myös synergiaa tutkimuksen puiteohjelman ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen välillä tulee vahvistaa.

Muu kansainvälinen T&K-yhteistyö

Kansainväliseen tutkimus- ja innovaatioyhteistyöhön osallistuminen on erittäin tärkeää. TKI-ekosysteemien on kyettävä hyvin laajaan uusimman tiedon vastaanottamiseen. Uusimman tiedon saanti ja omaksuminen vaatii laajaa kansainvälistä yhteistyökykyä ja nykyistä laajempaa kansainvälisesti suuntautuneiden asiantuntijoiden ja tutkijoiden määrää. Tämä on tärkeää kansallisen T&K-toiminnan kunnianhimon tason lisäämisen kannalta.

T&K-toiminnan strategiset valinnat rakentavat Suomen tulevaisuuden menestystä

On erittäin tärkeää tehdä strategisia sekä selkeitä painopistevalintoja kansallisessa TKI- ja teollisuuspolitiikassa. Digivihreä siirtymä, terveyden ja hyvinvoinnin lisääminen toimivat erinomaisena strategisten valintojen pohjana. Monivuotisessa suunnitelmassa olisi hyvä tuoda esiin myös maakunnallisten älykkään erikoistumisen strategioiden rooli painopisteiden valinnassa.

Pienenä maana Suomen on järkevää keskittyä haasteisiin, joissa yhdistyvät globaali markkinakysyntä ja politiikan muutospaine. Maailmanlaajuinen digivihreä siirtymä sekä terveys ja hyvinvointi ohjaavat satojen miljardien julkisia ja yksityisiä investointeja. Kuitenkin on tärkeää jakaa T&K-rahoitus kilpailluin perustein, teknologianeutraalisti.

Huomiot muihin suunnitelman osioihin:

Mahdolliset huomiot suunnitelman seurantaan (luku 4)

Vaikuttavuuden todentaminen on vaikeaa. TKI-ohjelmissa ja ekosysteemikehittämisessä on mukana todella paljon tahoja ja kehittämisen aikajänteet ovat pitkiä. Tuloksia ei välttämättä saavuteta yhden vaalikauden aikana. Tärkeää onkin pitkäjänteinen ja avoin seuranta, jossa tarkastellaan myös laadullisin kriteerein kansallista TKI-toiminnan kokonaiskuvaa.

Mahdolliset huomiot TKI-toimintaympäristön kehittämiseen (luku 5)

Seuraava askel on korjata koko valtion rahoitusjärjestelmä siten, että se jatkossa tunnistaisi paremmin kasvavien alueiden haasteet ja mahdollisuudet. Erityisesti aluepoliittiset tuet perustuvat ajastaan jälkeen jääneisiin jakokriteereihin. Painopiste on siirrettävä kohti uutta luovaa, kestävää kasvua.

Lisäksi osaamisen varmistamiseen tarvitaan parlamentaarinen sopimus, jotta koulutusjärjestelmän haasteet saadaan korjattua.

Olisi myös tärkeää varmistaa eri toimenpiteiden yhteisvaikutus, sillä valtiontalouden säästöohjelman vaikutukset tutkimuslaitoksiin pahimmillaan vaarantavat TKI-tavoitteiden saavuttamisen.

Salmi Petra
Uudenmaan liitto - maakuntajohtaja Telén Tuija